

ÖPPNA INLÄRNINGSMILJÖER FRÄMJAR AKTIVT MEDBORGARSKAP

Prioritering 3: Utveckling av kompetens-, innovations- och servicesystem som främjar arbetsmarknadens verksamhet

Expert som ansvarar för utvecklingsprogrammet:

Kulturråd Kirsti Kekki, tfn (09) 160 77240, kirsti.kekki@minedu.fi

Övriga experter:

Utvecklingschef Jouni Kangasniemi, tfn (09) 160 77264

Undervisningsråd Aki Tornberg, tfn (09) 160 77305

Biblioteksinspektör Barbro Wigell-Ryynänen, tfn (09) 160 77056

Finansieringsmyndighet: Länsstyrelsen i Lapplands län, kontaktperson överinspektör

Satu Huikuri, tfn 020 51 77688, satu.huikuri@laaninhallitus.fi

UTVECKLINGSPROGRAMMETS MOTIVERINGAR, INNEHÅLL OCH MERVÄRDE

Samhällspolitisk motivering

En aktiv medborgarroll skapar en grund för ett framtida samhälle som betonar kompetens och deltagande. Öppna inlärningsmiljöer möjliggör för sin del ett omfattande deltagande i samhällets olika insatser. Kännetecknande för öppna inlärningsmiljöer är bl.a.

- fritt tillträde till teknologi, utrustning för publicering och interaktionskanaler för informationsproduktion, samt förmåga att använda dessa
- fritt tillträde till basmaterial på webben, som producerats med offentliga medel
- förmåga att använda utrustning och olika informationsresurser
- möjlighet att få personlig handledning i att tillägna sig de nya medborgarfärdigheterna
- öppenhet, tillförlitlighet och genomskådlighet i verksamheten
- individernas mål för samverkan
- nätverksliknande verksamhetssätt samt
- kollektiv produktion och ömsesidig inläring

Öppen inlärningsmiljö och aktiv medborgarroll

Med en inlärningsmiljö avses i detta program den helhet som används för att möjliggöra formell och informell inläring, deltagande och annan verksamhet som stödjer detta. En öppen inlärningsmiljö gör inlärningsmaterial, basmaterial avsett för alla medborgare samt handledning i användningen av utrustning och material tillgängliga. I begreppet inlärningsmiljö ingår fysiska, psykiska, sociala och tekniska inlärningsmiljöer.

Nätverksliknande verksamhetssätt och tväradministrativa åtgärder är av primär betydelse i utvecklingen av inlärningsmiljöer. Läroanstaltsnätet är i framtiden ännu glesare än för närvarande. De livslånga och informella studierna ökar. Ökningen av antalet aktiva åldrande medborgare medför nya krav, speciellt på det fria bildningsarbetet, vuxenutbildningen och kommunala bibliotek.

Kommunala regionbibliotek kommer att öka till antalet, men det minskar inte nämnvärt antalet fysiska biblioteksfilialer. Användningen av de fysiska biblioteksutrymmena blir allt mångsidigare. I de allmänna biblioteken utgör böckerna vid sidan om det digitala materialet vid slutet av programperioden cirka 70 % av materialet, medan det tryckta materialet i högskole- och specialbibliotek ersätts nästan helt och hållet av ifrågavarande organisations webbmaterial för vetenskaper och läroämnen. Detta beror delvis på att ett allmänt bibliotek är det enda stället som erbjuder ett brett utbud av skönlitteratur, som överförs till digitalt format i långsammare takt. Vid sidan om högskole- och läroanstaltsbiblioteken är det kommunala biblioteket en central del av inlärningsprocessen för medborgare av alla åldrar och inverkar på deras handlande som aktiv medborgare. Den virtuella inlärningsmiljöns betydelse blir allt större, speciellt i glesbygden.

Tillgängligheten till kompetenstjänster och jämlikheten i fråga om tillträde till utbildning förutsätter att lösningar som utnyttjar nätstudier och annan innovativ informations- och kommunikationsteknik utvecklas i allt högre grad. Biblioteks- och kulturtjänsterna samt regionens arbetsliv fungerar allt mer aktivt i nätverk som bildats av olika aktörer.

För att fungera som aktiv medborgare i framtidens samhälle krävs att alla medborgare kontinuerligt lär sig nya kunskaper. Här betonas speciellt de olika förvaltningsnämndernas samarbete samt växlingen mellan formell, informell och ömsesidig inläring i trygga inlärningsmiljöer. Behovet av personlig handledning ökar då antalet åldrande, aktiva medborgare ökar, samtidigt som kommunikationskanalerna förändras.

Programmets relation till nationella mål och riktlinjer

Enligt regeringsprogrammet för Matti Vanhanens andra regering skall e-tjänster och telefonserviser utvecklas kraftigt. Med hjälp av dessa främjar man tillgängligheten till platsoberoende tjänster i hela landet. Regeringen främjar utvecklingen av den glesbebyggda och avlägsna landsbygden bl.a. genom att förbättra den fungerande infrastrukturen. Speciell uppmärksamhet fästs vid kundorienterad förnyelse av den offentliga sektorns servicestrukturer genom att i stor skala utnyttja informations- och kommunikationsteknik och förnya handlingsmönstren. Utbudet av och samverkan i fråga om elektroniska tjänster och produkter utökas och användningen av öppna gränssnitt möjliggörs.

I regeringsprogrammet betonas (grund)undervisningens och det allmänna bibliotekets tillgänglighet och roll som närservice. Enligt programmet fortsätter man med åtgärder som utvecklar nätundervisningen, utökar föräldrarnas samarbete med skolorna och förverkligar bl.a. läroanstalternas informationssamhällsprojekt. Nätverksliknande verksamhets sätt inom utbildningen på andra stadiet och mellan gymnasier utökas. Nätverket som organiserar yrkesutbildning och vuxenutbildning sammanförs till starka helheter och specialiserad enheter. Speciell uppmärksamhet fästs dessutom vid kundorienterad förnyelse av den offentliga sektorns servicestrukturer, genom att i stor skala utnyttja informations- och kommunikationsteknik och förnya handlingsmönstren.

Enligt programmet utvecklas verksamhetsförutsättningarna för det fria bildningsarbetet samt bildningsmöjligheterna för invandrare och vuxna som riskerar att marginaliseras. Vuxenbefolkningen uppmuntras till att upprätthålla och utveckla sin egen kompetens. De

allmänna bibliotekens roll som ett flertjänstsystem för medborgarnas inläring, informationsförsörjning och kultur förstärks.

I enlighet med statsrådets principbeslut om målen för den nationella informationssamhällspolitiken 2007–2011 påskyndas ibruktagandet av nästa generations nätteknologi. Enligt beslutet främjas tillgängligheten till basdataarkiv och sam användningen av information. Medborgarnas behov av information tillgodoses. Förutsättningarna för utlämnande och sam användning av uppgifter förtydligas. Man fortsätter med åtgärder som är av central betydelse med tanke på vardagens informationssamhälle. De allmänna bibliotekens webbtjänster utvecklas för att skapa en ny generation av biblioteksanvändare. Medborgarnas förutsättningar för livslång inläring och användning av e-tjänster på allmänna bibliotek säkerställs. Ett nationellt digitalt bibliotek inrättas.

Med hjälp av programmet Fostran till aktiv medborgare i öppna inläringssmiljöer konkretiseras bl.a. målen som presenterats i ovannämnda dokument. De nya verksamhetsmodellerna möjliggör bl.a. bildandet av regionalt starka nätverk av aktörer, tillgängligheten till bildnings-, biblioteks- och kulturtjänster samt olika aktörers specialkompetens.

Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik kan man på ett mångsidigt sätt främja tillgängligheten till och matchningen av informationstjänster och handledning med anknytning till kompetensen. På så sätt möjliggörs utvecklingen av kompetensen speciellt på glesbygden samt för mindre målgrupper som i övrigt är svåra att nå, om grupperna geografiskt är spridda i hela Finland.

Utmaningar

Den största utmaningen utgörs av den allt snabbare förändringen av kommunikationsteknologin och speciellt av digitaliseringen. Informationens tillgänglighet och den öppna tillgången på material som behövs i inläringen är inte längre självklarheter. I den livslånga inläringen och för studerande på landsbygden är närbiblioteket det enda ställe där man kan använda avgiftsbelagt digitalt material. De knappa anslagen förhindrar i alla fall ofta anskaffningen av nödvändiga licenser för användningen av till och med absolut nödvändiga databaser. En stor del av det nödvändiga basmaterialet för varje medborgares allmänbildning överförs till avgiftsbelagda databaser.

Den viktigaste utmaningen är att utveckla ett nytt gemensamt verksamhetsätt och strategiskt partnerskap för aktörer inom utbildnings- och biblioteksväsendet samt andra sektorer. Verksamhetsmiljön genomgår en snabb strukturförändring. Förändringarna i befolkningsstrukturen och specialgruppernas krav utgör speciella utmaningar.

Sätten att söka information och inlärningsprocessen förändras. Studerande söker, väljer ut och utvärderar information. Detta har gjort att antalet frågor som ställs speciellt via webben har ökat explosionsartat vid de allmänna biblioteken. Användningen av material i olika format och innehållen i webbtjänster kräver ny kompetens och nya färdigheter. Kunderna behöver allt mera handledning, inte enbart i användning av utrustningen utan också i informationssökning och medieläskunnighet.

Den självständiga informationssökningen ökar parallellt med de formella undervisningsmetoderna. Informationsflödet blir allt mer mångsidigt, så det blir allt svårare att hitta den nödvändiga informationen. Parallellt med högskole- och läroanstaltsbiblioteken har också de allmänna biblioteken fått en nyckelposition i uppnåendet av inlärningsmålet och den livslånga inläringen.

Elevens och den studerandes informationsförsörjning och handledning, som genomförs i form av samarbete, är en ny utmaning för undervisningsväsendet och de allmänna biblioteken. I Finland har de allmänna biblioteken hittills strävat efter att på ett mångsidigt sätt betjäna skolorna och det fria bildningsarbetet. Då inläringen allt mer betonar självständig informationssökning blir det absolut nödvändigt att utveckla nya samarbetsmodeller och bästa praxis för studerandens informationsförsörjning. Vid universiteten är undervisningen i informationshanteringsfärdigheter redan en del av universitetsundervisningen.

Kommuninvånarna har på senare år gjort de allmänna biblioteken till platser där man söker den handledning och undervisning som behövs för färdigheter som aktiv medborgare och informationsläskunnighet. Biblioteken klarar inte denna uppgift själva, utan de behöver partnerskap med andra aktörer.

Mål

Utvecklingsprogrammets mål är att utöka möjligheterna till livslång inläring och jämlikheten, den sociala kohesionen samt mångsidigare utbildnings- och kulturtjänster som är tillgängliga för studerande av olika åldrar. Läroanstalterna, det fria bildningsarbetet och de allmänna biblioteken utvecklas till mer flexibla och öppna inlärningsmiljöer. På så sätt kan man i inlärningsmiljöerna erbjuda medborgare av alla åldrar öppna studie- och utvecklingsmöjligheter, oberoende av deras socioekonomiska bakgrund och bostadsort.

Målet är att säkerställa en god bildningsnivå och medborgarfärdigheter bland medborgarna genom att trygga en jämlik tillgång och kvalitet på undervisningen, bildningen och kulturen i olika delar av landet. Olika aktörer erbjuder sin sakkunskap, handledning och material genom inlärningsmiljöer på webben och i dynamiska samarbetsnät, samt producerar material och tjänster som är lätta att använda.

Målet är att bygga upp naturliga interaktiva och digitala kontakter/system samt nätverk mellan olika aktörer så att de utrymmen och tjänster som används främjar behoven i fråga om livslång inläring, färdigheter i informationssökning och aktiv medborgarverksamhet. Med hjälp av programmet förbättras de olika aktörernas sakkunskap och kunskapsunderlag. Man skapar en ny typ av samarbete som en stabil basverksamhet.

Målet är att skapa olika inlärningsmiljöer av nätverkstyp samt att säkerställa deras öppna tillgänglighet. I nätverk som stödjer inläring (fysiska och virtuella miljöer) betonas deras mångsidighet, fria tillgänglighet och det att olika sammanslutningar kan utnyttja dem utanför eller vid sidan om de traditionella tidtabellerna. Öppna inlärningsmiljöer skapas i samarbete mellan organisationer (offentliga och privata) inom utbildnings- och biblioteksväsendet, kulturen och arbetslivet samt medborgarorganisationernas experter. Det internationella samarbetet effektivteras.

Med hjälp av programmet stärks färdigheterna i självständig informationssökning hos studerande av alla åldrar. Målet är att dessa självständigt kan strukturera och utvärdera information. Förmågan att använda biblioteks- och informationstjänster, dvs. informationshanteringsfärdigheter, gör studierna snabbare och förenklar slutförandet. Med informationshanteringsfärdigheter avses här beredskap att söka, utvärdera och använda olika informationskällor, material och deras innehåll på ett mångsidigt sätt. De minskar och förebygger regional, kunskapsmässig och annan marginalisering och ojämlikhet. Studerande av olika åldrar möts och kompetensen utvecklas gemensamt i växelverkan med olika aktörer.

Trots förändringarna i kommunikationsteknologin och informationsflödet är målet att trygga en jämlik tillgång på och tillgänglighet till digitalt material. Målet är att ta i användning dataarkiv vid olika typer av bibliotek på ett nytt sätt och ställa existerande webbmaterial som producerats med offentliga medel till allmänhetens förfogande. Det är absolut nödvändigt för de allmänna biblioteken att producera en ny generation av lättanvänt, interaktivt webbinnehåll och att ställa detta till allmänhetens förfogande, eftersom de allmänna biblioteken i detta avseende har blivit efter andra länder.

Med hjälp av programmet blir informationssamhälls- och informationshanteringstjänsterna en vanlig medborgarfärdighet, och på så sätt förbättras livskvaliteten för bl.a. aktiva åldrande medborgare. Målet är att förbättra kvaliteten på och utöka handledningen som erbjuds av utbildarna och handledarna.

Verksamhetens målgrupp, innehåll och resultat

Aktörer i det riksomfattande programmet inkluderar undervisningsväsendet, vuxenutbildningen, det fria bildningsarbetet och biblioteks- och kulturväsendet samt dessa instansers personal, olika (medborgar)organisationer och regionens arbetslivsorganisationer. Medlemmar i nätverket kan också vara alla nivåer inom undervisningsväsendet, övriga aktörer inom förvaltningsområdena, som är intresserade av att utveckla inlärningsmiljöer med anknytning till läroplanerna eller den informella undervisningen. Med hjälp av programmet stöds utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer i omfattande samarbete. Programmet genomförs i form av projekt.

Programmet Fostran till aktiv medborgare i öppna inlärningsmiljöer består av fyra helheter som stödjer varandra. De är:

1. Utveckling av expertis som stödjer öppen inlärning
 - utveckling av former och kunskapsunderlag för inlärning och kompetens samt skapande av sammanslutningar som stödjer denna
2. Utveckling av öppna och olikartade inlärningsmiljöer
 - utveckling av mötesplatser för alla slags studerande och experter
3. Aktiv delaktighet
 - säkerställande av informationssamhällskompetens, minskning av de digitala klyftorna med hjälp av fortbildning
4. Prognostisering och uppföljning av utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer
 - stödjande av utvecklingen av tjänster som främjar livslång inlärning

1. Utveckling av expertis som stödjer öppen inlärning

Utveckling av former och kunskapsunderlag för inläring och kompetens samt skapande av sammanslutningar som stödjer denna

Regionala fysiska miljöer och virtuella miljöer som kompletterar dessa utvecklas till pedagogiskt fungerande, aktiverande och öppna inlärningsmiljöer. I utvecklingen av de virtuella miljöerna utnyttjas möjligheter som erbjuds av informations- och kommunikationsteknik, digitala inlärningsmiljöer och mediefostran i undervisningen och inläringen. Utvecklingsarbetet kräver speciellt att den pedagogiska kulturen och den allmänna undervisningskulturen hos lärare, utbildare och bibliotekspersonal vid olika läroanstalter förnyas, och att de bildar nätverk med olika experter för att hitta nya verksamhetssätt. Utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer stöds med så kallad utbildarutbildning, som också är avsedd att främja samarbetet mellan olika aktörer. Samtidigt stärks aktörernas beredskap att verka i mångkulturella inlärningsmiljöer.

En central åtgärd är att säkerställa den pedagogiska kompetensen och handledningskompetensen hos personalen vid skolor och läroanstalter samt bibliotekspersonalen. Då inläringen förändras behöver lärarna undervisning i informationshanteringsfärdigheter som hör till inlärningsfärdigheterna, och bibliotekspersonalen behöver fördjupande undervisning i informationshanteringsfärdigheter och pedagogiska färdigheter. Befolkningens höjda utbildningsnivå och undervisningsväsendets växande krav ställer nya kvalitetskrav på bibliotekspersonalens kärnkompetens, dvs. krävande informationshanteringsfärdigheter.

En informationshanteringskunnig person

- identifierar sitt informationsbehov, förstår att han eller hon måste skaffa sig informationen för att klara av situationen
- kan lokalisera och använda mångsidiga informationskällor och
- kan utvärdera och använda informationen för att framgångsrikt lösa situationen.

Med tanke på all inläring är det väsentligt att personalen vid ovannämnda instanser är kompetent och motiverad samt att det finns olika inlärningsmiljöer som kan stödja förnyelsen av tänkandet med anknytning till inläring.

Undervisnings- och bibliotekspersonalens fortbildning kan genomföras i samarbete med högskolor, vuxenutbildnings- och fortbildningsenheter. Systematisk utbildning av vuxenbefolkningen genomförs i samarbete med det fria bildningsarbetet, senioruniversitet, vuxenutbildningsorganisationer m.fl. samt kamratutbildare.

Målgrupperna för projekt på olika nivåer kan vara exempelvis:

1. Utbildarutbildning. Utveckling av lärarnas informationshanteringsfärdigheter. Utveckling av kärnkompetensen och handledningsfärdigheterna hos bibliotekspersonal som lär ut informationshanteringsfärdigheter.
2. Utveckling av ämnesområden som hänför sig till läroplanerna på olika utbildningsnivåer till fungerande pedagogiska helheter, tillsammans med kulturinrättningar, sammanslutningar, offentliga organisationer och SM-företag utanför skolan.
3. Förankring av vardagslivets grundläggande informationshanteringsfärdigheter till att beröra alla medborgare.

4. Stabilisering av verksamheten.

2. Utveckling av öppna inlärningsmiljöer

Utveckling av mötesplatser för alla slags studerande och experter

Inlärningsmiljöernas verksamhet sammanlänkas å ena sidan med läroplanerna och å andra sidan med målen för den informella inläringen. Centralt för dessa är att de möjliggör studier oberoende av tid och plats (virtuella inlärningsmiljöer). Målet är också att utnyttja olika inlärningsmiljöer som stödjer inläring didaktiskt, pedagogiskt (t.ex. konkretisering och observation av innehållet samt undervisning i helheter mellan olika läroämnen). Dessa gör det möjligt att utnyttja skolans fysiska miljö, skolgården och den omgivande närmiljön (t.ex. en park, ett shoppingcenter, kulturinrättningar, etc.) i undervisningen och vice versa, till stöd för den övriga verksamheten.

Nya och öppna inlärningsmiljöer bildas inom ramen för nätverk som består av bland annat skolor, läroanstalter, högskolor, organisationer inom det fria bildningsarbetet, bibliotek, regionens kulturinrättningar (t.ex. museer, teatrar, utställningslokaler, etc.), ämbetsverk, företag och andra offentliga institutioner i samhället, så att verksamheten innehåll på ett naturligt sätt sammanlänkas med den formella och informella undervisningens behov.

Utgångspunkten är att det under projektets gång inom olika regioner eller på olika orter bildas nätverk mellan experter som representerar flera olika förvaltningsområden samt en sammanslutning som har beredskap att stödja utvecklingen av ett aktivt medborgarsamhälle i öppna miljöer. Lärocentren betjänar olika ungdoms- och medborgargrupper med tanke på behoven av delaktighet i samhället.

Inom varje region söker man ändamålsenliga sätt att bilda tjänster som stödjer studierna och aktiv medborgarverksamhet. Inom ramen för projekten granskas utbudet av öppna studiematerial samt möjligheterna till mer omfattande samarbete med läroanstalterna, biblioteken, kulturtjänsterna och regionens organisationer. Då själva verksamheten organiseras är det viktigt att granska utrymmen som lämpar sig för sam användning, öppettider, personalens placering, nyttan av informationsteknik samt andra tjänster och verksamhetsledningen.

Inlärningsmiljöer som beaktar skolorna, läroanstalterna, de allmänna biblioteken och olika kulturtjänster utvecklas till stöd för inläringen och deltagandet bland regionens befolkning av olika åldrar. Inlärningsmiljöerna kan utnyttjas av bland annat mikroföretagens (företag som sysselsätter färre än tio personer) personal och landsbygdsföretagarna. Öppna inlärningsmiljöer kan också främja möjligheterna att delta i utvecklingen av kompetensen på så kallade atypiska arbetsplatser, i situationer där arbetet fördelar sig i enlighet med olika skeden i livet, hos personer som står utanför arbetslivet (såsom invandrare, hemmamammor, pensionärer, frilansare, deltidsanställda och korttidsanställda som arbetar per timme, m.fl.).

Det allmänna biblioteket avviker från andra samarbetsparter inom utbildningsväsendet på så sätt att dess fysiska nätverk täcker hela landet. Varje kommun i Finland erbjuder sina invånare bibliotekstjänster i form av både när- och webbtjänster. Närbiblioteket är den enda av inlärningsmiljöerna där det redan finns uppvärmda utrymmen, utrustning, uppkopplingar, mångsidigt material, samarbetsnät, e-tjänster, webbtjänster, långa

öppettider och där det erbjuds handledning både som webbtjänster och i den fysiska lokalen. Bibliotekets användare täcker alla åldersklasser från småbarn till åldringar. Redan nu använder studerande av alla åldrar och speciellt lärare som handhar den grundläggande undervisningen de kommunala närbiblioteken som öppna inlärningsmiljöer. Biblioteken har redan länge erbjudit samhällelig verksamhet.

Inom ramen för programmet utnyttjas den långt framskridna, ömsesidiga och regionala nätverksbildningen mellan olika typer av bibliotek. Regionalt samarbete (nätverksbildningen med övriga kommuner uppgår till cirka 85 procent) och ett närverksliknande verksamhetssätt har länge utgjort bibliotekens verksamhetssätt. Mångsidiga, omfattande dataarkiv i många olika format samt handledning av användarna är bibliotekens styrka också i fråga om webbutbudet och –konkurrensen. Ingen annan instans som idkar verksamhet på webben har en motsvarande mängd fack- och skönlitteratur i organiserat format från en lång tidsperiod. Närbiblioteket fungerar som förebyggare av marginalisering på grund av ålder eller bostadsort och som servicepunkt för e-tjänster för alla medborgare. De långa öppetiderna lockar till att använda utrymmena och tjänsterna också kvällstid och på lördagar. Användnings- och lånenivån per invånare vid Finlands allmänna bibliotek ligger i topp vid internationell jämförelse. Biblioteken lämnar ut cirka 100 miljoner lån årligen, och fysiska besök och besök på webben uppgår till cirka 100 miljoner årligen. Den professionella personalen vid biblioteken i hela landet uppgår till endast cirka 3 000 personer.

Åtgärder för att utveckla öppna inlärningsmiljöer:

- säkerställa tillgängligheten till utbildningsorganisationer, bibliotek, kulturinrättningar och mångsidiga inlärningsmiljöer samt utveckla tekniska lösningar med anknytning till dessa
- på ett övergripande sätt utveckla inlärningsmiljöer tillsammans med skolor, läroanstalter, bibliotek och andra närgemenskaper
- utnyttja olika (fysiska, pedagogiska, didaktiska) inlärningsmiljöer i undervisningen och utveckla mångsidiga undervisningsmetoder
- beakta behoven hos personer av olika åldrar i utvecklingen och utnyttjandet av inlärningsmiljöer
- göra inlärningsmiljöerna mer lockande
- förbättra tillgången till existerande digitalt material
- ställa digitalt material av allmänt intresse och läromedel till allas förfogande genom de allmänna biblioteken
- säkerställa förmågan att använda digitalt material
- skapa och sprida samarbetsstrukturer och –modeller
- skapa samarbetsnät

Samarbetsmetoderna och innovativ praxis mellan skolorna, läroanstalterna, biblioteken och de lokala kulturinrättningarna etableras som en naturlig del av det regionala samarbetet. Regionala projekt används för att göra skolor, läroanstalter, allmänna bibliotek och andra närgemenskaper till flexibla inlärningsmiljöer till stöd för handledda och självständiga studier.

Projekten kan exempelvis anknyta till digital innehållsproduktion som genomförs centraliserat eller regionalt så att produkterna från första början planeras för användning i hela landet. Projekten kan producera nya, avvikande digitala miljöer och –material för den

öppna inlärningsmiljön för områden med långa avstånd, språkområden, pendlingsområden etc.

3. Aktiv delaktighet

Säkerställande av informationssamhällskompetens, minskning av de digitala klyftorna med hjälp av fortbildning

Vid sidan om utvecklingen av inlärningsmiljöerna inriktas utbildningen också på att stödja en aktiv medborgarroll och delaktighet i informationssamhället. Detta stöds också av utbildningsprogrammen som organiseras som en del av utvecklingsprogrammet.

I inlärningsmiljöer som utvecklas tillsammans med högskolor, andra läroanstalter, bibliotek, kulturinrättningar, medborgarorganisationer och olika intressentgrupper erbjuds studerande av alla åldrar möjligheter att utveckla färdigheter och förutsättningar för livslång inläring, informationssökning och medborgarinflytande.

Utbildning kan organiseras av högskolorna, läroanstalterna, vuxenutbildningen, det fria bildningsarbetet och biblioteken samt av dessa organisationer tillsammans.

Teman för utbildningen som stödjer användningen av öppna inlärningsmiljöer är bl.a.:

- deltagande och interaktion i informationssamhället
- e-tjänster och användning av digitala tjänster
- kontakt och informationssamhällsfärdigheter med anknytning till hobbyverksamhet
- självständig innehållsproduktion (inklusive upphovsrättsfrågor) och
- kompetens med anknytning till öppen (vuxen)utbildning (inkl. nätstudier och färdigheter i informationssökning)

Grupper som aktiveras tack vare åtgärderna är:

- medborgare utan aktiva färdigheter
- åldrande medborgare (seniorbefolkningen)
- SM-företagens arbetstagare och anställda vid lantbruksföretag
- representanter för olika kulturella minoriteter och invandrare
- övriga specialgrupper som idkar verksamhet utanför det aktiva arbetslivet (frilansare, hemmamammor etc.)

4. Prognostisering och uppföljning av utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer

Stödjande av utvecklingen av tjänster som främjar livslång inläring

Uppföljningen av kvaliteten på utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer kan genomföras som ett projekt inom ramen för den finansierande myndighetens egen produktion och/eller som en uppgift som anvisas en tredje organisation.

Prognostiseringen och uppföljningen av utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer stödjer genomförandet av utvecklingsprogrammet, den finansierande myndighetens verksamhet och styrgruppens arbete med hjälp av undersökande och andra motsvarande åtgärder.

Inom ramen för utvecklingsprogrammet startas högst tre projekt för att förutsäga och följa upp alla åtgärder inom programmet.

Utvecklingsprogrammets utgångspunkter

Utvecklingsprogrammet baserar sig på:

- regeringsprogrammet
- Finlands nationella åtgärdsprogram i enlighet med Lissabonstrategin

samt följande utvecklingsstrategier och –program av central betydelse:

- Kreativitetsstrategin (undervisningsministeriet 2006:43)
- Nationella informationssamhällsstrategin 2007–2015 (statsrådets kansli 2006)
- Statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitiken (undervisningsministeriet 2003:20)
- Statsrådets principbeslut om målen för den nationella informationssamhällspolitiken 2007–2011
- För regionernas styrka – Åtgärdsprogram för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling – riktlinjer och prioriteringar åren 2003-2013 (undervisningsministeriet 2003:22)
- Biblioteksstrategi 2010; Policy för tillgång till kunskap och kultur. (undervisningsministeriet 2003:1)
- Utvecklingsprogram för bibliotek 2006–2010. Biblioteket som ett mångsidigt servicecenter på landsbygden och i tätorterna. (undervisningsministeriet 2006:44)

Huvudansvarig organisation

Undervisningsministeriet har helhetsansvaret för utvecklingsprogrammet. Finansierande myndighet är länsstyrelsen i Lapplands län.

Samordningsmekanismer för det riksomfattande temat och samband med regionutvecklingen

Den riksomfattande styrningen sker med hjälp av en styrgrupp och en beredningsgrupp tillsatta av undervisningsministeriet. För styrningen och uppföljningen av utvecklingsprogrammet tillsätter undervisningsministeriet en styrgrupp som består av experter från olika instanser. Styrgruppens ordförande är från ministeriet. Till styrgruppen hör också undervisningsministeriets expert som ansvarar för utvecklingsprogrammet samt en representant för den finansierande myndigheten. Till styrgruppen hör en expertbaserad beredningsgrupp som leds av undervisningsministeriets expert som ansvarar för utvecklingsprogrammet. Styrgruppen sörjer för att utvecklingsprogrammets finansiering allokeras till åtgärder som är av central betydelse med tanke på den nationella utvecklingen. Gruppen följer upp hur utvecklingsprogrammets mål förverkligas också med tanke på de regionala delarna och säkerställer att åtgärderna som finansierats av de olika regionala delarna kompletterar och stödjer varandra.

Finansierande myndighet är länsstyrelsen i Lapplands län, som genomför projektutlysningarna utgående från riktlinjerna enligt styrgruppens beslut och ansvarar för

finansieringsbesluten, utbetalningen samt rådgivningen med anknytning till projektutveckling och projektadministration för hela landet.

Sambandet med regionutvecklingen sker genom regionalt samarbete, bland annat med länsstyrelserna.

Då man genomför åtgärderna betonas det tväradministrativa samarbetet utöver med det huvudansvariga ministeriet också med övriga ministerier, länen, landskapen och kommunerna, de regionala utbildningsorganisationerna samt andra aktörer.

Då projektinformationen utarbetas sörjer den finansierande myndigheten (länsstyrelsen) och projektets styrgrupp för att utvecklingsprogrammets finansiering fördelas så jämnt som möjligt över hela landet. Styrgruppen följer regelbundet upp fördelningen av finansieringen mellan utvecklingsprogrammets olika teman och regioner.

Mervärde för den nationella verksamheten och andel som genomförs med EU-finansiering

ESF-finansieringens mervärde uppstår genom den koncentrerade satsningen på nya inlärningsmiljöer och samarbetet över sektorgränserna. Den nuvarande finansieringen täcker för närvarande grundkostnaderna för aktörernas existerande verksamhet. ESF-finansieringen kunde allokeras till att vidareutveckla verksamheten och tjänsterna. Med programmets projekt förbättras inlärningsmiljöernas totala funktion, skapandet av innovativa samarbetsstrukturer och spridningen av bästa praxis.

I enlighet med Lissabonstrategins mål för 2010 skall skolor och läroanstalter sammankopplas på webben och samtidigt utvecklas de till mångsidiga och öppna lärocenter som betjänar alla medborgare.

Med EU-finansieringen genomförs följande uppgifter:

- Fritt tillgängliga inlärningsmiljöer utvecklas i skolor och läroanstalter, och man genomför den strukturella förnyelse och kompetensutveckling som verksamheten kräver.
- Bibliotekens roll och uppgifter stärks i produktionen av tjänster för informationssamhället och informationsförsörjning.
- Skolorna, läroanstalterna och de allmänna biblioteken utvecklas till regionala och flexibla inlärningsmiljöer till stöd för handledda och självständiga studier. De allmänna bibliotekens verksamhet utvecklas till stöd för landsbygdens nya näringar, distansarbete och distansstudier.
- Öppna inlärningsmiljöer utvecklas till stöd för självständiga och målinriktade studier samt informationssökning, för att stödja färdigheterna i att uttrycka sig och påverka samt för att säkerställa specialgruppers delaktighet i informationssamhället.
- Samanvändningen av information främjas och en fungerande informationssystemarkitektur utvecklas för undervisningen, inlärningen och biblioteksväsendet.
- Den nya generationens webbibliotek utvecklas.
- Lättanvänt interaktivt webbinnehåll produceras.
- Läroanstalts- och bibliotekspersonalens pedagogiska kompetens och handledningsfärdigheter utvecklas. Bibliotekspersonalens kärnkompetens stärks.

Allmänna styrande principer

Jämställdhet

Rätt och förmåga till information, medborgarroll, sätt att uttrycka sig och kreativitet.

Tillgänglighet till information. Minskning av ojämlikhet och marginalisering.

Partnerskap

Förtroende, öppenhet, samarbete är programmets viktigaste värden. Programmet främjar och stärker partnerskapet mellan olika förvaltningsnämnder. Nätverksbildandet och partnerskapet är väsentliga med tanke på utvecklingen av öppna inläringsmiljöer och spridningen av bästa praxis. Inom ramen för programmet skapas säkra, starka sammanslutningar och beaktas bl.a. regionens speciella behov.

GENOMFÖRANDEPLAN

Administration och genomförande av utvecklingsprogrammet

Programmet startas hösten 2007. Programmet fungerar i praktiken i form av projekt som startas under första hälften av 2008.

Programmets huvudsakliga finansiär är ESF och staten. Huvudansvarigt ministerium är undervisningsministeriet. Styrgruppens ordförande är överdirektören vid undervisningsministeriets kulturpolitiska avdelning. Myndighetsåtgärder med anknytning till administrationen centraliseras till länsstyrelsen i Lapplands län, som ansvarar för genomförandet.

Utvecklingsprogrammets egentliga verksamhet sker i projekt som väljs med hjälp av en allmän ansökningsomgång. Länsstyrelsen bereder och fattar beslut om projekten i enlighet med styrgruppens riktlinjer och anvisningar, övervakar genomförandet av de finansierade projekten, utarbetar ett sammandrag av uppföljningsuppgifterna och lägesrapporterna samt presenterar sammandraget för styrgruppen. Inom ramen för programmet väljs med hjälp av en allmän ansökningsomgång ett projekt som samordnar de övriga projekten. Detta projekt handhar nätverksbildningen mellan projekten, kartlägger bästa praxis, gör upp modeller och utarbetar vid behov utredningar och undersökningar med projektfinansiering.

Etapper och tidsplan

Utvecklingsprogrammet skall enligt planerna genomföras under perioden 2007–2013:

- Hösten 2007: Utvecklingsprogrammet konkretiseras; ansökningsomgång och planering organiseras för projekten som inleds. Val av projekt som skall förutsäga och följa upp programmet.
- Perioden 2008–2010: Samarbetsmodeller och nätverk med anknytning till öppna inläringsmiljöer byggs upp och expertis med anknytning till kompetensen samlas in på regional nivå

- Perioden 2011–2013: Tillgången på inlärningsmiljöer och kompetens säkerställs och bästa praxis sprids på nationell nivå.

Resultat och indikatorer

Bilagorna 4–5 i ESF-programdokumentet för fasta Finland utnyttjas. Indikatorer som skall granskas är bland annat:

- Antalet deltagare i verksamheten, antalet deltagare i fortbildningen som säkerställer delaktigheten och fördelningen enligt olika bakgrundsfaktorer, antalet personer som nåtts av fungerande öppna inlärningsmiljöer och den regionala fördelningen av dessa
- Utbildningstjänsternas kvalitet och effekt
- Antalet partnerskap och nätverk som bildats inom ramen för projekten.

Kostnadsberäkning och finansiering

Utvecklingsprogrammets totala finansiering uppgår till 14 691 232 miljoner euro. Finansieringen har definierats för hela programperioden/programmets längd. Finansieringens årliga allokering preciseras i officiella finansieringsbeslut.

1. Utveckling av läroanstalts- och bibliotekspersonalens pedagogiska kompetens och handledningsfärdigheter samt främjande av olika gruppers aktiva deltagande och påverkan samt färdigheter i studier, informationssökning och sätt att uttrycka sig.
2. Uppbyggnad av öppna inlärningsmiljöer och utveckling av deras verksamhets kvalitet, bildande av regionala samarbetsnät.
3. Utveckling av tekniska lösningar som krävs för öppna inlärningsmiljöer, främjande av sam användning av informations- och elektroniskt material samt utveckling av en fungerande informationssystemarkitektur för den öppna undervisningen, inläringen samt biblioteks- och kulturväsendet.
4. Prognostisering och uppföljning av utvecklingen av öppna inlärningsmiljöer.

I praktiken kommer programmets delområden inte nödvändigtvis att framskrida som självständiga helheter, utan de olika delområdena kan överlappa inom ramen för programmet. Utvecklingsprogrammets arbete är öppet och under programperioden strävar man efter att reagera på förändringar som uppkommer i verksamheten genom att också möjliggöra andra prioriteringar om situationen så kräver.